

Резюмета на публнкатуите

на доц. д-р Веселина Николаева Илиева

за участие в обявения от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ в ДВ, бр.41/03.06.2022 г. конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности (Социологически аспекти на социалната работа)

1. Хабилиационен труд – монография

11. Илиева, В., Социализация в постмодерната ситуация, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2022, 264 с., ISBN 978-619-201-629-6.

Резюме: От средата на ХХ век човешкото общество влезе във времето на посмодернизма, където се разгръщат процеси, които променят процеса на социализацията. Налице са явления, които характеризират новата, постмодерна ситуация и се състоят в следното:

1. Налице е криза на авторитетите – на родителите, учителите, училището като цяло. Традиционното социално учене – възрастните да а трансмитери на социалните роли днес това не се осъществява. По-скоро възрастните се опитват да възпроизведат това, което правят младите – например, работа с компютри, таблети, смартфони, участие в социални мрежи и т.н.
2. Семейството все повече губи значението си като социализационен фактор/агент.
3. Училището също с променя по отношение на социализационния процес – все повече отслабва неговият възпитателен компонент за сметка на образователния.
4. Постмодерната ситуация се свързва с плурализъм, демокрация, мобилност и неограничен достъп до информация.
5. Скоростно се увеличават иновациите в живота на човека, които променят социалния и индивидуалния живот му живот.
6. Непрекъснатото увеличаване на информационните потоци, като децата започват да изглеждат като информационно възрастни същества
7. Масмедияте играят все по-голяма роля в живота на подрастващите и юношите, като засилват социализационния процес.
8. В такава ситуация ролята на учителя се усложнява – той не само следва да предава информация на своите ученици, а творчески да подпомага своите ученици.
9. Увеличават се различните социални фактори, които влияят на семействата и техните деца, така исоциалните контексти, в които се включват семействата се променят бързо.

10. Социалните контакти се осъществява все повече в електронна среда. и т.н.

Представената на вниманието на читателя монография се опитва да даде научна представа защо се случват тези процеси и каква е характеристиката на постмодерността, която ги поражда.

В Първа глава, първата група въпроси, с които се занимава монографията е тази, която обяснява традиционното разбиране за социализацията. Представят се подходи и интерпретация на термина „социализация“, характерните черти, етапи и фактори на социализацията, обясняват се нейните етапи, основни задачи и функции. Дефинират се нейните основни фактори/агенти. Разглеждат се „производни“ явления на социализацията като: десоциализация, ресоциализация, социална интеграция, дезинтеграция и асоциалност. Дава се представа какво представляват социалното познание и социалното поведение. Подробно се разглеждат понятията свързани със социализацията социална роля и социален статус. Като червена нишка при разглеждането на тази първа глава върви разбирането, че променените условия на социализация в съвременния свят изискват изследване на нова реалност на социализацията. В условията на нашата реалност специална роля играят ключовите институции за социализация на децата - семейството, училището, приятелски кръг, масмедии и най-вече електронни медии. Това са факторите/агентите на социализацията. Това уточнение е необходимо от гледна точка разгръщането на тезите в трета глава.

Изследването на социализацията на личността в постмодерната ситуация е необходимо да се разбере, защото съвременният начин на живот корелира социалните и лични ценности, норми и идеи, и това придобива особено значение. Лазарова, П. сочи, че „В сравнително-културната психология изучаването на личността е преди всичко анализ на взаимодействията между отделни изолирани личностни конструкти и културните промени. Причините за това трябва да се търсят в отсъствието на единна психологическа теория за личността и привързаността на етнопсихолозите към концепцията, съгласно която поведението на индивида е следствие от наличието на едни или други стабилни черти (теория за чертите) [Лазарова 2009а]“.

Във Втора глава подробно се разглеждат основни понятия, върху които „стъпва“ монографията – модернизъм, постмодернизъм и постмодерна ситуация. Осветляване то им има огромно значение за развитието на тезите в монографията. Дефинират се принципните разлики между модернизма и постмодернизма. Поставя се равенство между постмодерно и постиндустриално общество. Подчертават се дълбоките разлики между модернизма и постмодернизма, които основно си състоят в следното: Модернизмът се фокусира върху индивидуалността, дейността на субекта, приоритета на рационалистичното знание. Той е основан на вярата в разума, прогреса и научните знания. Модернизмът потвърждава способността на хората да създават, подобряват и променят средата си чрез практически експерименти, научни познания или технологии.

Постмодернизмът – следмодернизмът, се откъсва от Модернизма. Постмодерната епоха се различава от модерната ера по три характерни черти: отхвърлянето на проекта на Просвещението, нарастването на етническото многообразие и технологичния прогрес. Може да се характеризира като отхвърляне на общоприети позиции, приемане на плурализъм и децентрализация на научните общности, източници на знания и езикови игри; внимание към

различията и многообразието, както и желанието за тяхното усвояване и др. Псочват се и се изреждат характеристиките на постмодерното образование.

2. Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд.

2.1. **Илиева, В.**, Към теорията и практиката на социалната работа, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2022, 107 с., ISBN 978-619-201-646-3.

Резюме: За оптимизацията на социалното благосъстояние се използват много често социални регулатори, които могат да бъдат разделени на четири групи: социално-икономически, правни, социално-политически, социално-културни. Социалните регулатори се разбират като набор от мерки за оптимизиране на процесите, насочени към формиране и поддържане благоприятни социални условия, при които човек може да бъде ефективен производител и разпределение на социални помощи за най-пълно изпълнение потребности и интереси на социалните участници на различни нива жизнена дейност. Такъв регулатор е социалната работа.

Социалното благополучие е част от социалните регулатори и от особено значение в системата на социална сигурност. Социалното благополучие е от особено значение за държавата - наред с други видове сигурност, тя е тази, която определя стратегията на взаимодействие между държавата и личността, държавата и обществото. Тъй като социалната сигурност обхваща почти всички аспекти на живота на отделния човек, различни социални групи и цялото общество като цяло взаимодействието на социалните институции, гражданското общество и държавни структури, то в рамките на социалната работа основното внимание е насочено към разглеждане на най-важните аспекти за удовлетворяване на човешките потребности. Освен това мотивацията на неговите действия е налице и възможността за съчетаване на индивидуални и обществени интереси.

Израз на социалната сигурност е **СОЦИАЛНАТА РАБОТА**.

Качеството на живот е в основата на социалната работа. Само чрез предоставяне достойно качество на живот на населението, може да постигне социална сигурност. Връзката между качеството на живот, социалната работа и социалната сигурност се превръща в социална политика. Подобряването на качеството на живот трябва да се разглежда като най-важен приоритет за развитието на съвременната цивилизация, като универсална идея, която може да повлияе на целия ход на развитието на света. Всеки трябва да бъде приоритет - индивид и неговото семейство. Ясно е, че целенасочени действия от страна на социалната работа са за подобряване на нивото на благосъстояние, подкрепа на семейството, здравето на населението, нивото на неговото образование. Обществото е длъжно да създава условия за разкриване на творческия потенциал на личността.

Социалната работа е индикатор за успеха на такъв курс. Качеството на живот и социалната сигурност са две концепции, представляващи различни аспекти същия процес. Следователно качеството на живот е свързано със социалната работа. Социалната работа като социокултурен феномен е неразделна част от социокултурната система на нашето общество, тъй като то е едно от основните начини на организационни и социо-технологични реакцията на обществото към новата социална ситуация. Социалната работа идва от признатото разнообразие от индивидуални нужди, от идеята за уникалността на всеки човек,

неговата способност да се променя, тя привлича към дейността му, вътрешния потенциал на субекта, съдействие при изпълнението, което връща на човек способността да променя живота си в ситуации, усложнява социалното му функциониране, възстановява способността да действа самостоятелно. Ролята на социалната работа в съвременния живот на обществото се определя от факта, че то действа като фактор на социална стабилност.

Основните цели на социалната работа включват следното:

а) повишаване степента на независимост на клиентите, способността им да поемат контрола над живота си и по-ефективно да разрешават възникващите проблеми;

б) създаване на условия, при които клиентите могат, до максималната възможна степен да покажат способностите си и да получат всичко, което им се полага по закон;

в) адаптация или преадаптация на хората в обществото;

г) създаване на условия, при които лицето, въпреки физическото нараняване, психически срыв или житейска криза, може да живее, запазвайки чувството за самочувствие и самоуважение от другите.

Социалната работа е част от живота на едно демократично общество и в нея са ангажирани много хора – специалисти и неспециалисти, общественици. Всеки от тях има своето отношение към този тип работа.

В монографията се отразява мнението на един преподавател по социална работа за някои от аспектите на социалните дейности, които ангажират само неговото мнение по разглежданите въпроси.

3. Статии и доклади, публикувани в нерелативирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете

- 3.1. **Илиева, V. N. (2021).** Social aspects of the postmodern educational institution. *I&J Theoretical & Applied Science*, 12 (104), 524-530, e-ISSN: 2409-0085 (online), doi: <http://s-o-i.org/1.1/ТА&12-10451>, Doi: <https://dx.doi.org/10.15863/ТА&>

Резюме: Постмодерното училище се отличава от традиционното училище, просъществувало до средата на ХХ век по следните характеристики: 1. Знанието е специфична самоорганизация на живота; 2. Типична характеристика на педагогическия процес; 3. Дигитализация на учебния процес. Формирането на личността в постмодернизма протича под знака на потреблението на информационни продукти, което кореспондира с положителните цели на развитието на обществото. В постмодернизма новото "асоциирано лице" е отворено за промяна, движение, промяна, с висока степен на адаптивност и гъвкавост в мисленето и поведението. Смяната на ценностната му система е бърза, има актуализирани знания и представи за света, находчив е, инициативен, склонен към поемане на рискове, краткосрочни ангажименти и отношения, отговорност към изпълнението на задачите.

- 3.2. **Илиева, В.** Функционалните общности в социума. //Academic Journal „Management and Education“/Академично списание „Управление и образование“/ от Международна научна конференция „Образование, наука, икономика и технологии“ (24 – 25.06.2021 г.) на Бургаски

университет „Асен Златаров“ / University \ " Prof. Dr. Assen Zlatarov\ " , Vol. 17(1) 2021, pp. 81-85, ISSN 1312-6121.

Резюме: Статията развива идеята и съществуването на функционалната общност. Особеността на функционалната общност е, че тя изпълнява един или повече кръгове от функции за задоволяване на съответните социални потребности при осъществяването на социалния възпроизводителен процес. В него могат да се разграничат: функционални категории, функционални съвкупности, функционални асоциации. Функционалните категории се свързват с изпълнението на конкретни функции за постигане на определени цели в обществото, от определена професионална общност или конкретен представител. Това са професионалните общности, онлайн общностите и др. Функционалните агрегати са група от хора, които са събрани в определено време и място, но които не общуват и не споделят чувство за обща принадлежност. За тях може да се мисли общо, защото са се оказали на едно и също място по едно и също време. Такива са тълпата, публиката, публиката, опашката от хора и др. Функционалните асоциации могат да се разглеждат като два класа: социални групи и социални организации.

33. **Илиева, В.** Разбирането за човешките общности. Социална категория. // Годишник на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Том XXV D, Велико Търново, Фабер, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2021, 85-89, ISSN 1314-6769 (indexed in CEEOL)

Резюме: Социологията конструира различни мисловни конструкции, които се опитват да обяснят социалната реалност в различните ѝ форми в различните ѝ форми. Показва кои са основните форми, които обхващат жизнения цикъл на човешките общества и мястото на хората в него. Такива конструкции са термините „общност“ и „общество“. В представеното на вниманието на читателя е развитието на представата за тях и тяхното значение за всеки човек. Той се фокусира върху социалната категория като форма на социална общност.

34. **Ilieva, V.** Theoretical perspectives to understanding for social justice // Business Management, Economics and Social Sciences. Agenda Publishing House LTD, London, United Kingdom. 2021, pp. 88 – 93, ISBN 978-2-5494-0318-9

Резюме: Социалната справедливост е термин, който вълнува всички общества. Статията показва различни теоретични възгледи за него. Подчертава се, че във всяко общество социалната справедливост е справедливост по отношение на разпределението на богатата, възможностите и привилегиите в него и е във връзка с неговите културни традиции. За изясняване на съдържанието на понятието „социална справедливост“ са допринесли различни учени от древността до наши дни. Теорията за социалната справедливост има различни проявления в различните общества и това е свързано с различно законодателство и различни практики.

35. **Илиева, В.** Социална адаптация и социализация. // Годишник на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Том XXIV D, Велико Търново, Фабер, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2020, 135-148, ISSN 1314-6769.

Резюме: Различни концепции и научни становища приравняват процесите на социална адаптация и социализация, което е изключително погрешно. Предложената статия се фокусира върху двата процеса, които са напълно независими, независимо от тяхната близост. Социалната адаптация се представя като процес на приспособяване към природната и социална среда, а социализацията – като процес, при който социалната среда влияе върху поведението на човешкия индивид, за да стане личност.

- 3.6. **Ilieva, V.**, Organic community as social understanding, *SocioBrains*, Issue 53, January 2019, pp. 84-90, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2019, (SJIF = 5.985) – (български език)

Резюме: Като форма на социална общност, органичната социална общност се характеризира с най-висока степен на реална пространствена и времева свързаност и единство на своите членове за осъществяване на една или повече социални дейности. Тази интеграция позволява създаването на обща ценностна система. Според своята специфика социалните общности могат да бъдат класифицирани в две големи групи: 1.Органични общности и 2.Функционални общности. Тази статия е за органичните общности.

- 3.7. **Ilieva, V.**, Relating to the Concept of " Social Identity" and " Social Identification" *SocioBrains*, Issue 47, July 2018, pp. 37-41, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: Проблемът с реферирането на понятията " социална идентичност" и " социална идентификация" има своето теоретично развитие в различни интерпретации на социологически концепции. Най-забележителните от тях са Е. Ериксън, У. Джеймс, Д. Мийд и Ч. Кулсй, П. Бергер и Т. Лукман, А. Микляева и П. Румянцева, М. Заковоротня, М. Кондратиева и др. В тази статия е направен критичен преглед на концепциите на авторите направени, с авторска интерпретация над тях.

- 3.8. **Ilieva, V.**, Rights of refugee children in process for the assessment of the protection request, *SocioBrains*, Issue 45, May 2018, pp. 278-282, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: Ръководен и задължителен принцип за всяко решение на административния орган относно децата трябва да бъде оценката на най-добрия интерес на детето като ръководен и задължителен принцип. В българското законодателство този принцип е известен като принципа на най-добрия интерес на детето. Някои от основните процесуални права на деца, търсещи закрила са: 1. Право на временно пребиваване на територията по време на производството; 2. Правни гаранции срещу задържане; 3. Специални правила за оценка на молбата за закрила; 4. Установяване на възраст за непридружени деца; 5. Право на съдействие от други лица в производството.

- 3.9. **Ilieva, V.**, Main Personal Orientations of Identity, *SocioBrains*, Issue 43, March 2018, pp. 383-392, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: Идентичността е постоянен стремеж към реализиране на човешкия потенциал. Взаедно със задоволяването на основните си потребности, хората трябва да интегрират и житейския си опит. Формирането на целостта на личността, его-идентичността протича през целия живот на човека, създава усещане за устойчивост и приемственост на неговото Аз. Аз-образът е резултат от развитието на тази идентичност. Идентичността е в центъра на индивидуалността. Постигането на идентичност е усещане, че човек съществува, че е цялостно Аз, че е същевременно свързан и същевременно различен от другите. Постигането и съхраняването на идентичност е смисълът на човешкия начин на живот и успешното преодоляване на кризите на живота, осигуряващи формирането на здрава психо-социална идентичност.

- 3.10. **Ilieva, V.**, The Protection of Individual and Group Identities as Human Rights, *SocioBrains*, Issue 48, August 2018, pp. 128-131, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: В съвременната концепция за правата на човека защитата на идентичността (както индивидуална, така и групова) може да бъде извлечена от принципа на зачитането на достойнството на всяко човешко същество. Защитата на индивидуалната идентичност е защита на свободата на индивида да бъде верен на себе си - това е защита от вмешателство в неговия вътрешен свят, което вмешателство от една страна може да накърни неговото достойнство, а от друга да наруши целостта на неговата личност, на неговото Аз. От тук произлиза правото на „психическа цялост“, което за пръв път е формулирано в Хартата на основните права.

- 3.11. **Ilieva, V.**, Refugee Crises and Refugee Wave, *SocioBrains*, Issue 49, September 2018, pp. 47-51, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: Бежанската криза, пред която е изправена Европа в момента, е само върхът на айсберга, прелюдия към много по-сериозния икономически и социален миграционен натиск, с който континентът тепърва ще се сблъсква. възниква поради многократното нарастване на потока от бежанци и икономически мигранти в Европа (насочващ се към богатите страни от Шенгенското пространство в Европейския съюз), идващи главно от страните в Близкия изток, Африка и Южна Азия и поради неспособността на ЕС да ги приема. От началото на Третата българска държава България е регистрирала 5 бежански вълни от българи към родината им и 4 бежански вълни от чужденци у нас като държавата се е справила с всички тях.

- 3.12. **Ilieva, V.**, Social Identification of Children of Refugees in Bulgaria. Standardized Interview., *SocioBrains*, Issue 49, September 2018, pp. 52-60, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536) – (български език)

Резюме: Във връзка със социалната идентификация на децата бежанци в България бе проведено стандартизирано интервю със специалисти в областта на бежанската закрила, което се представя в настоящата статия. Интервюирани са 14 специалисти от водещи в България институции, свързани с бежанския проблем. Те отговарят на 13 поставени въпроса, свързани с темата на интервюто. Обобщените отговори се представят тематично като: общ принцип на

най-добър интерес на детето и приложимостта му в случай на непридружено дете чужденец; социална идентификация на непридружено дете бежанец; идентификация на правото на детето да бъде изслушано и чуто; Социална идентификация на потребностите от грижа.

- 3.13. **Ilieva, V.**, Social Identification by Nationality, Gender, Age, Health and Education of Children Refugees in Bulgaria, SocioBrains, Issue 50, October 2018, pp. 42-51, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (JIF = 5.536) – (български език)

Резюме: За да се разработят и предложат политики за децата бежанци, е необходимо те първо да бъдат идентифицирани. Това е първата задача, която Република България е изпълнила, за да може след това да прилага закони и социални мерки и политики към децата бежанци. В статията са представени данни и анализи за социалната идентификация на децата бежанци в България по националност, пол, възраст, образование и език, които се предоставят на специалист от Държавната агенция за бежанците в България – ДАБ.

4. Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа

- 4.1. **Илиева, В.**, Социологически аспекти на социалната работа, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2019, 144 с., ISBN 978-619-201-275-5.

Резюме: Представеният на Вашето внимание учебник „Социологически аспекти на социалната работа“ е предназначен за обучаващите се в специалности „Социални дейности“ и „Социална педагогика“. Той надгражда придобитите знания на студентите по учебната дисциплина „Социология“ като показва важни логически връзки между социологическото познание и основополагащата се в социалната сфера социална работа. Учебникът е структуриран в 13 лекции и следващите го 13 упражнения. Упражненията са предвидени за заключителната част на всяка изнесена лекция. Те поставят нейната поанта.

Приложението на учебника може да стане в три посоки:

1. Като основно учебно помагало по учебната дисциплина „Социология на социалната работа“;
2. Като задължително избираема или свободно избираема дисциплина по „Социологически аспекти на социалната работа“;
3. Като допълнително учебно помагало при реализирането на упражненията по учебната дисциплина „Социология“.

- 4.2. **Илиева, В.**, Футурология. 12 учебни лекции., Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2022, 289 с., ISBN 978-619-201-630-2.

Резюме: Това е първият в България учебник по „Футурология“. Той е в резултат на това, че от 2015 г. в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ също за пръв път в България започна да се преподава „Футурология“ като учебна дисциплина, включена в учебния план на специалност „Социални дейности“. Тематиката на избраните лекции е насочена към интегрирането на получените знания с другите учебни дисциплини, включени в учебния план на посочената специалност. Актуалността на представените лекции се определя от

значителната роля на футурологичното знание при формиране на ценностно – рационалния подход към образованието и жизнените дейности на студентите. Усвояването на основни футурологични понятия ще ги подпомогне в реалната им житейска и бъдеща професионална практика. Учебното съдържание в учебника е разпределено в 12 лекции, всяка от които има свое посочено съдържание, анотация и ключови думи, които улесняват усвояването на предвиденото учебно съдържание. Всяка лекция завършва с въпроси и задачи за самоконтрол и самопроверка. След тях е представен и тест, чрез който студентите могат да се самооценят. В края на учебника са представени и три общи примерни изпитни теста, които ориентират студентите как могат да изглеждат тестовете им при полагане на семестриален изпит. А в края на учебника са посочени верните отговори на всичките тестове. Основен момент, който следва да се отбележи при изучаването на „Футурология“ е едно добро ниво на английски език, което студентите следва да притежават, защото: 1.Основните футурологични източници са на английски език и студент, който иска да задълбочи знанията си по дисциплината неминуемо следва да ползва добре този език; 2.Защото в хода на лекциите в съдържанието са запазени английските наименования на организации и технологични изобретения, не защото не са преводими, а защото по този начин те са известни в световната общност и е много важно студентите да ги разпознават в оригинал. Учебникът показва „Футурологията“ като интегративна наука и ще бъде изключително полезен за студентите, повишавайки тяхната професионална, социална, научна и житейска компетентност. По технологичното развитие на човечеството се развива с умопомрачителна скорост, така, че е възможно още по време на отпечатването на учебника човечеството да изобрети нови неща, които да затъмнят примерите вече дадени в съдържанието. Със сигурност представения учебник не е съвършен, но е един добър опит студентите да се предизвикат да надникнат в бъдещето.

Употвбу:

Veselina Nikolaeva Ushva